

Dat bevolkingskrimp gevolgen heeft voor de woningmarkt, wordt op steeds meer plaatsen in Nederland duidelijk: dalende huizenprijzen en leegstaande woningen. Maar krimp heeft ook sociale gevolgen. En daar is, onterecht, veel minder aandacht voor, zo leerde onderzoek van Movisie.

De sociale gevolgen van krimp

Ook bewoners van de zanddorpen maken zich zorgen over de toekomst van het zandgebied. Hoewel er in deze dorpen nu nog geen grote sociale problemen merkbaar zijn als gevolg van de krimp, vrezen bewoners de gevolgen van met name de vergrijzing. Foto: Redmar Kruithof

De bevolking van Nederland zal dalen. Dus zijn er minder huizen nodig en proberen gemeenten een kleiner en aantrekkelijker woningbestand op te bouwen. Maar krimp heeft ook sociale gevolgen die tot uiting komen in onderlinge binding tussen mensen, vestigings- en vertrekfactoren, voorzieningen, etcetera. Daar is tot nu toe veel minder aandacht voor geweest. We weten daardoor eigenlijk nog nauwelijks wat krimp betekent voor het

dagelijks leven van bewoners in krimpregio's. Movisie heeft daarom onderzoek gedaan waarin is ingezoomd op de sociale effecten van bevolkingsdaling. Jannie Schonewille van Movisie: "We zijn op zoek gegaan naar de dagelijkse realiteit van het wonen in een krimpgebied. We wilden zien welke effecten bevolkingsdaling, vergrijzing, ontgroening en economische stagnatie kan hebben op het dagelijks leven van bewoners van krimpgebieden."

Bewoners aan het woord

Movisie voerde het onderzoek uit in de gemeente Borger-Odoorn. Dat is om twee redenen een interessante gemeente: ten eerste is krimp hier nog niet zo ernstig, maar de gemeente krijgt op korte termijn te maken met aanzienlijke krimp. Ten tweede bestaat de gemeente uit twee delen. Er is het veengebied waar van oudsher wat minder draagkrachtigen wonen en er is het zandgebied dat te boek staat als een erg

aantrekkelijke woonomgeving waar de afgelopen jaren veel (oudere) mensen zijn komen wonen. In gebieden die zo sterk verschillen, zullen de gevolgen van krimp anders uitpakken.

Jannie Schonewille, Movisie:

"We wilden weten wat de veranderingen voor een impact hebben op het dagelijks leven"

In eerste instantie hebben de onderzoekers vooral data verzameld over de demografische en sociaal-economische veranderingen en veranderingen in wonen. Het blijkt dat het zandgebied en het veengebied een duidelijk andere ontwikkeling doormaken. In het zandgedeelte is de vergrijzing relatief sterk. In de veengebieden is een vertrekoverschot, maar er wonen naar verhouding veel jonge gezinnen, waardoor de natuurlijke aanwas hoger is. Het zandgedeelte is in allerlei opzichten rijker dan het veen: de huizen zijn er gemiddeld duurder, er is minder werkloosheid en het gemiddelde inkomen ligt hoger. Die verschillen lijken door krimp groter te worden. Schonewille: "Met deze cijfers als achtergrond zijn we vervolgens mensen in de gemeente gaan vragen wat zij zelf merken van de krimp en wat ze daar van vinden. We wilden weten wat de veranderingen voor een impact hebben op hun dagelijks leven."

Minder natuurlijke ontmoetingsplekken

Uit de gesprekken bleek dat de mensen merken dat het voorzieningenniveau achteruit gaat. Zo zijn de afgelopen jaren diverse winkels bij gebrek aan voldoende klandizie uit het straatbeeld verdwenen. Schaalvergroting, meer concurrentie en de toegenomen mobiliteit van bewoners hebben er voor gezorgd dat verschillende dorpswinkels hun deuren hebben moeten sluiten en door krimp is dit sneller gegaan. Het sterkst merkbaar is dit bij scholen. Het aantal leerlingen is in zes jaar tijd met een kwart gedaald en die daling zet nog door. Dat betekent dat er minder scholen nodig zijn: van de zestien scholen die er in 2009 waren, zullen er in 2014 nog maar tien over zijn. Ook het verenigingsleven verandert. Daar is niet alleen de afwezigheid van voldoende 'jonge' bewoners voor verantwoordelijk, maar ook de levensstijl van de mensen die er wel wonen. Anders dan enkele decennia geleden, wonen er tegenwoordig veel tweeverdieners in de zanddorpen met de

Krimp versterkt bepaalde processen. Voorzieningen verdwijnen sneller, sociale achterstand wordt versterkt en dat kan leiden tot verloedering. Foto: Marije van den Oever

gevolgen van dien voor de vrijetijdsbesteding van deze bewoners. Schonewille: "Mensen ervaren al met al dat het aantal natuurlijke ontmoetingsplaatsen helaas steeds verder afneemt. Opmerkelijk genoeg is de verandering het meest voelbaar in de zanddorpen omdat daar van oudsher de sociale samenhang en betrokkenheid bij het dorp heel sterk was. Bewoners merken dat dat minder wordt. Op het veen was van oudsher de betrokkenheid bij het dorp minder sterk."

Babyboom generatie

Door ook naar de sociale gevolgen van krimp te kijken, kunnen overheden een gericht beleid maken dat verder gaat dan woningmarktbeleid. In Borger-Odoorn ontstonden vooral in de veengebieden sociaal zwakkere wijken. Door goedkope woningen ontstaat een steeds hogere concentratie sociaal zwakkere gezinnen die minder aandacht besteden aan het onderhoud van hun woning en de directe leefomgeving. De gemeente Borger-Odoorn heeft in een van die dorpen behoorlijk geïnvesteerd in de sociale leefbaarheid. Dit beleid werpt zijn vruchten af: er is een enthousiaste groep bewoners die zich inzet voor de leefbaarheid van het dorp en er ontstaat meer gezamenlijkheid.

Maar de gevolgen van krimp zijn niet alleen op het veen voelbaar. Ook bewoners van de zanddorpen maken zich zorgen over de toekomst van het zandgebied. Hoewel er in deze dorpen nu nog geen grote sociale problemen merkbaar zijn als gevolg van de krimp, vrezen bewoners de gevolgen van met name de vergrijzing. Schonewille: "Het onderzoek leert dus dat krimp bepaalde processen versterkt. Voorzieningen verdwijnen sneller, sociale achterstand wordt versterkt en dat kan leiden tot verloedering. Voor gemeenten is het daarom goed om in de gaten te houden wat er aan de hand is zodat ze daar tijdig en gericht beleid op kunnen maken."

Geert van Duinhoven